

# viure als pirineus

Viure als Pirineus, 29/05/22

## La mirada de les dones ramaderes

Inés Butrón (Barcelona, 1965) ha fet un viatge pel país de la mà de 36 dones ramaderes que li han explicat, ens han explicat, els secrets d'un ofici ancestral. Aquest recorregut vital i literari l'ha portat a visitar ramaderes del Pirineu i a reflexionar sobre la vida a les muntanyes, el paper de les dones pageses, el present i futur del sector alimentari i el relleu generacional, entre d'altres. Hem parlat amb la Inés sobre el llibre que n'ha sortit d'aquest viatge, *Dones ramaderes. 36 mirades de futur d'un ofici ancestral* (Cossetània, 2022) i ens ha ensenyat que el futur serà de les dones o no serà. Hem acompanyat l'entrevista amb algunes de les fotografies que Antonio Ron va fer a les protagonistes d'aquesta història.



AITANA

### Quin paper tenen les dones ramaderes en l'àmbit alimentari a Catalunya?

Les dones ramaderes, i, en general, en el món rural, han tingut sempre un paper fonamental en el món de l'alimentació, però no sempre han estat visibilitzades. Tothom sap que la dona és el "pal de paller" d'un mas, de qualsevol explotació agrària, en la seva majoria, de caire familiar, perquè sense ella s'ensorra tota l'estructura social sobre la qual es construeix aquesta unitat de producció.

Inés Butrón

# Dones ramaderes

36 mirades de futur  
d'un ofici ancestral



La portada del llibre publicat per Cossetània.

Les dones no només han fet un paper reproductiu –la cura de la canalla i la gent gran–, sinó productiu, és a dir, s'han encarregat de les mateixes tasques que un home, tant pel que fa al camp com pel que fa al maneig del ramat. La diferència és que ara pren decisions a qualsevol nivell que abans li eren vetades, perquè les tradicions i les lleis que imperaven eren conservadores –

recordem la importància de la figura de l'hereu fins fa poc– i anul·laven la dona com a membre social de ple dret. Els seus límits eren el de la llar i el mas, no signava tractes, no apareixia als documents notariaus, no establia relacions comercials més enllà de la venda al mercat, cosa que ara fa amb molta empena, realisme, visió de futur, la seguretat i credibilitat que li aporta la seva formació universitària.

Les dones, tant si són filles de pagès com si són nouvingudes, solen destacar pel seu nivell de creativitat i de compromís amb els negocis alimentaris que engeguen, acostumen a estar més al cas dels canvis que mouen aquest “nou ordre alimentari” en què estem immersos

Això implica que la dona no només dinamitza les unitats de producció alimentària, moltes d'elles obsoletes i amb produccions minses, o fins i tot, abandonades per manca d'un relleu generacional a l'alçada dels nous temps, sinó que les millora amb una visió més realista i emprenedora.

Les dones, tant si són filles de pagès com si són nouvingudes, acostumen a destacar pel seu nivell de creativitat i de compromís amb els negocis alimentaris que engeguen, solen estar més al cas dels canvis que mouen aquest “nou ordre alimentari” en què estem immersos.

### **Està prou reconeguda socialment la seva tasca a nivell social i públic?**

El camí de la dona al món rural encara serà llarg i tortuós mentre sobrevisquin els imaginaris socioculturals que l'envolten, idees ancestrals sobre els rols d'homes i dones. Les xarxes de producció agrícola de l'antigor se sostenien sobre una estructura quasi feudal, d'obediència absoluta al patriarca o terratinent que feia les coses repetint uns patrons de comportaments, recoltzant-se en uns coneixements sobre el medi que potser eren vàlids fa segles, però que ara resulten insuficients. I és aquí on les dones joves amb idees i voluntat ferma tenen molt a dir i a fer.

El món rural ja no viu aïllat. Tard o d'hora, els mateixos canvis socials i culturals que han transformat les ciutats es propagaran pel camp, serà una “revolució” que engegaran les noves generacions de dones que treballaran en peu d'igualtat amb els homes. La tradició s'enriquirà amb les visions de futur de les dones. Només així podrem parlar d'un sector primari viu i culturalment orgullós.



L'Emma, una apassionada de la ramaderia.

**Què t'ha impressionat més de les 36 dones que entrevistes al llibre?**

La seva fortalesa mental, la seva capacitat de resistir a la incertesa en un món que ho vol tenir tot controlat, la seva profunda mirada de respecte envers la natura i les bèsties com a peces indissolubles d'un univers sempre en permanent moviment. Les dones ramaderes m'han ensenyat els que són els valors que necessitem per continuar vius com a espècie: humilitat, capacitat de sacrifici, generositat envers les persones, les bèsties i tots els recursos dels quals en som només uns gestors temporals. Res és inesgotable.

### **Les dones ramaderes són present i són futur? Com està canviant el sector agrari català des del punt de vista del gènere de les professionals que hi treballen?**

Això és el que més vull destacar: són professionals, i habiten l'espai que volen habitar. Ningú els impedeix marxar, però hi han plantat bandera, volen arrelar, recuperar el que era seu perquè ho han viscut des de petites o, simplement, lluitar per un projecte de vida en un espai que no estigui envoltat d'asfalt. Saben que hi ha vida més enllà de les avingudes i autopistes, Són lliures i sobiranes de les seves decisions. Durant aquest viatge m'he trobat a un reguitzell de dones que representen a totes les branques de les ciències de la salut, les ciències medioambientals, socials i, sobretot, les noves tecnologies. Les seves maneres de fer poden trasbalsar el món rural en perill d'abandó o supeditació als desitjos dels urbanites que el volen com a camp d'esbarjo i territori de proves per a tot tipus de negocis amb diners fàcils i ràpids. El que cal és que l'administració no posi tants pals a les rodes i que els de ciutat deixin de costat la seva supèrbia.



La Marisa, amb els seus cavalls.

### **I al Pirineu, com veus el panorama de les dones ramaderes?**

La muntanya no és fàcil ni es deixa subordinar. La dona ho sap, ho pateix i, malgrat tot, aquest risc és també un repte, un estil de vida. Les dones ramaderes que viuen al Pirineu en són conscients, però senten que les muntanyes i elles caminen juntes, no se'n poden desfer. Cada engruna de pa, de llet o de carn que aconseguen té un valor incalculable, per això tampoc no admeten gestors ineptes i desconeguts del medi que només puguen els caps de setmana a les segones residències. El que necessiten és una xarxa de distribució eficaç que reconegui el valor d'aquests aliments de qualitat, no solucions ràpides i paternalismes.

La muntanya no és fàcil ni es deixa subordinar. La dona ho sap, ho pateix i, malgrat tot, aquest risc és també un repte, un estil de vida. Les dones ramaderes que viuen al Pirineu en són conscients, però senten que les muntanyes i elles caminen juntes, no se'n poden desfer

**Al llibre parlem molt de la difícil interacció del món rural amb la cultura urbana i aquest és un tema sempre present i de debat al Pirineu. Creus que el tenim resolt o que, en canvi, encara és necessari parlar-ne molt i buscar un punt d'equilibri i un model diferent de l'actual?**

El problema és qui s'apropia del mot cultura. Quan algú de ciutat arriba a la muntanya no la hi veu, no la reconeix, tot el que l'envolta és, o bé de cartró pedra, fet a mida per al turista ocasional –menjar, allotjament, fires, excursions programades–, o s'ha esvaït, com ara la parla particular i els mots genuïns, no fos cas que ens menspreïn o no ens entenguin els qui vindran a comprar a les nostres botigues, moltes d'elles amb els mateixos productes que a ciutat. Potser una mica més d'immersió cultural real seria d'agrair pels qui de veritat volem aprendre com és el territori que ens envolta. No cal tractar-los com a nens de parvulari amb jornades com "Benvinguts a pagès". Personalment, no hi aniré mai a una d'aquestes "excursions de final de curs", em sento bastant ridícula trepitant un galliner tot net i polit on ja no hi canta el gall perquè els turistes no s'emprenyin. Més pedagogia i menys màrqueting.



Dues de les protagonistes del llibre, xollant ovelles.